

KAPRÁLOVÁ MOUCHA ZTĚLESŇUJE BOŽSKOU PŘÍTOMNOST UŽ TÍM, JAK JÍ POHRDÁME

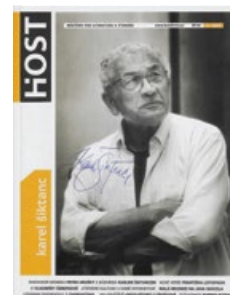
TÉMA
Kdo je to
Frankenstein?

KONTEXTY
Jan Němec
AI a literatura

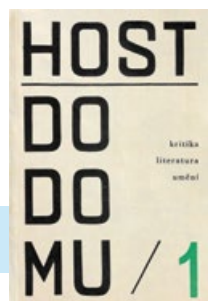
HISTORIE
Vlasta Dufková
Osman Lins

ESEJ
Josefína Formanová
Že se radši nestydíme

HOST UŽ VÍCE NEŽ STO LET

Měsíčník Host | Literatura, kultura, společnost

Číslo 4 | 2026, ročník XLII

Vyšlo v Brně 7. dubna 2026

Beethovenova 4, Brno, 602 00

tel.: 725 606 144

objednavky@casopishost.cz

www.casopishost.cz

Vydává Spolek přátel vydávání časopisu Host

(IČ 48 51 48 53),

s laskavou finanční podporou

Ministerstva kultury ČR

a statutárního města Brna

Člen sítě kulturních časopisů Eurozine

(www.eurozine.com) eurozine

Registrováno Ministerstvem kultury ČR

pod číslem MK ČR E 6632 ISSN 1211-9938

Vychází 10x ročně (kromě července a srpna)

Jan Němec | šéfredaktor

Zdeněk Staszek | zástupce šéfredaktora

Josefína Formanová | redaktorka

Václav Maxmilián | redaktor

Ondřej Nezbeda | redaktor

Frederika Halfarová | produkce

Alena Němcová | jazyková redaktorka

Marek Tímko | jazykový redaktor slovenštiny

Matěj Málek | grafická úprava a sazba

David Konečný | fotograf

Lenka Secká | technická redaktorka

Redakční rada | Petr A. Bílek, Petr Borkovec,

Pavel Janáček, Alice Koubová, Ondřej Lipár,

Vratislav Maňák, Tereza Matějčková, Roman Polách,

Anna Pospěch Durnová, Zuzana Říhová, Petr Vizina

Písmo | Kunda (Superior Type)

a Atyp (Suitcase Type Foundry)

Papír | ARENA Natural Smooth (100 a 200 g/m²)

a Holmenn (70 g/m²)

Foto na obálce | David Konečný

Ilustrace | Přemysl Černý / Studio Bunkr

Tisk | Tiskárna HRG, s. r. o., Litomyšl

Cena 125 Kč, s předplatným 99 Kč

Předplatné na www.h7o.cz/predplatne

nebo telefonicky na čísle 775 995 695:

tištěné roční 990 Kč, tištěné půlroční 550 Kč,

tištěné ISIC/ITIC 790 Kč, elektronické 590 Kč

Distribuuje Kosmas, s. r. o., Praha

a První novinová společnost, a. s., Praha

Zasílání předplatného zajišťuje firma

SEND Předplatné, spol. s r. o., Praha

MEZI TVOREM A NETVOREM

Jan Němec

Co si budeme povídat, odmítnutí je těžké pro každého. Začíná to už schovaným mateřským prsem a pak to jde jedno za druhým. Nebýt všech těch odmítnutí, možná bychom ani neměli osobnost: prostě bychom se světem spokojeně splývali, zarovnaní jako pěna na pivě. Odmítnutí člověka naopak nutí vrstvit se, obrůstát překážku. A netýká se to jen člověka, umělé bytosti na tom podle všeho nejsou o moc lépe. Jako všechna monstra včetně člověka, i to, které stvořil Viktor Frankenstein, nejdřív toužilo po přijetí. Než je začalo zabíjet, domnívalo se, že by ho snad lidé mohli mít rádi. Jak to dopadlo, víme: nebohé monstrum svůj hněv obrátilo vůči svému stvořiteli; povědomý scénář. Vzhledem k tomu, že Frankensteinův homunkul se na stránkách dubnového *Hosta* potkává s AI, možná bychom si z toho mohli vzít poučení. Něco jako: když už to přivedeš na svět, tak se o to postarej; než to odmítneš, zkus to přijmout. Rozdíl mezi tvorem a netvorem je totiž malý: ne.

OHLÉDNUTÍ

- 8** Michael Hauser: Malá jiskra optimismu. O odkazu Jürgena Habermase, životním světě a demokratických fašistech

OSOBNOST

- 11** Moucha ztělesňuje božskou přítomnost už tím, jak jí pohrdáme. S Dorou Kaprálovou o hypnóze, Berlíně a několika zvířatech

KONTEXTY

- 20** Jan Němec: Mistr, kterého budou mazat marně. Co s literaturou dělá a udělá nástup AI?

TÉMA

KDO JE TO FRANKENSTEIN?

- 30** Antonín Tesař: Říkejte mi Frankenstein. O popkulturním mýtu, žánrových podobách a současném kontextu Frankensteinina
- 36** Ondřej Pavlík: Sešito z cizích tkání. Anatomie frankensteinovských filmových adaptací
- 40** Ladislav Nagy: Temná skvrna poznání. O gotickém románu a hrůzné imaginaci jako spodním proudu literatury
- 44** Multifunkční monstrum

ESEJ

- 46** Josefína Formanová: Že se radši nestydíme. O zmatení emocí, potlačování i protlačování viny, o původu studu a investici lásky

BELETRIE

- 53** **ateliér** Dita Pepe: Autoportréty s rodinami
- 55** **básník čísla** Jan Nemček: Medúzy ve tmě
- 63** **povídka** Zdeněk Grmolec: Příběh z jezerní samoty
- 66** **nová jména** Zita Maršíková: Ten barák, ve kterém žiju

ROZHOVOR

- 72** Pracovat bez honoráře není dobrovolnictví, ale systémový problém. S Annou Štičkovou podrobně o knižním trhu a kulturní politice

HISTORIE

- 82** Vlasta Dufková: Spása stylem. K románu Osmana Linse Avalovara

KRITIKY

- 90 Vratislav Maňák: S Wittgensteinem v gay sauně (Ondřej Nezbeda)
- 92 Anne Carson: Autobiografie rudé (Libor Staněk II.)
- 94 Claude Lanzmann: Patagonský zajíc (Magdaléna Platzová)

RECENZE

- 96 Jan Musil: Poslední život: Bildungspoema z minulosti a budoucnosti (Libor Staněk II.)
- 97 Iryna Zahladko: Propaganda (Roman Polách)
- 98 NoViolet Bulawayo: Slavné časy (Míla Janišová)
- 99 Sandrine Collette: Přišla za svítání (Kryštof Eder)
- 100 Dominik Bárt: Díky dvěma jazykům se neztratíme v překladu / Dzięki dwóm językom nie zgubimy się w tłumaczeniu (Kryštof Mec)
- 101 Ladislav Šerý: Tajný život institucí (Kryštof Špidla)
- 102 Lars Mytting: Lovci sobů (Daniela Mrázová)
- 103 Dulce Maria Cardoso: Návrat (Jana Šrámková)
- 104 Craig Thompson: Ženšenové kořeny (Václav Maxmilián)
- 105 Mary Wollstonecraft Shelley: Mathilda (Markéta Musilová)

SLOUPKY

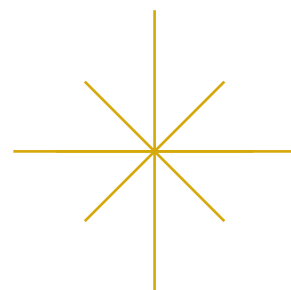
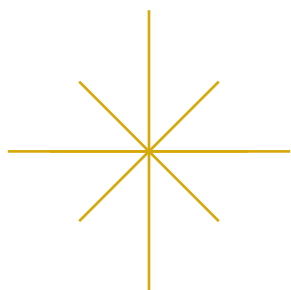
- 5 **názor** Jan Němec: Dojedeme na to
- 19 **vzorce** Michal Kašpárek: Cizí rodáci
- 26 **checkpoint** Adéla Knapová: Fňukání privilegovaných?
- 27 **manuál** Matěj Málek: Manuál ke Stanisławu Lemovi
- 51 **druhá vášeň** Nela Bártová: Čumím jako puk
- 51 **žena a život** Anna Durnová: Život není jen mluvení
- 79 **rabbit hole** Lubomír Tichý: Kluci stočení do klubíčka
- 79 **minuscule** Marek Šindelka: Tříštičky
- 80 **paratext** Matěj Málek: Lev ve formě
- 87 **mikrostop** Zdeněk Staszek: Neviditelný hrdina
- 107 **atašé** Josefína Formanová: Kdo nehraje, nežije
- 112 **meme** Jakub Jetmar: Skutečně zabíjíme lidi

- 4 **hostpot** Statusy
- 6 **drobenka**
- 7 **zprávy**
- 88 **madlenka Kláry Goldstein**
- 106 **rozečteno** Tipy redakce

MALÁ JISKRA OPTIMISMU

Michael Hauser

Zemřel německý filozof Jürgen Habermas. Přední představitel Frankfurtské školy a kritické teorie se ve svém díle zabýval veřejnou sférou a podobami demokratických institucí. Habermasovu perspektivu a snahu pečovat o demokracii a moderní politiku má smysl i po jeho odchodu. Možná více než kdy dříve.

Po Habermasově smrti 14. března 2026 se objevila řada nekrologů, které oceňují jeho zásluhy o demokratickou kulturu ve Spolkové republice Německo a všímají si jeho vytrvalé obhajoby rozumu a racionální komunikace jako základů demokracie. Bobby Ghosh ve *Foreign Policy* zveřejnil nekrolog s výstižným názvem „Jürgen Habermas, poslední racionalista“, v němž vyzdvihuje Habermasovu výjimečnost. V době, kdy řada jeho generačních vrstevníků byla pesimistická ke společenskému a civilizačnímu vývoji, šel Habermas proti

proudu a cílevědomě pracoval na posílení racionality v pozdně moderní společnosti.

Habermas byl přitom v druhé polovině šedesátých let politicky radikálnější než jeho frankfurtští učitelé Theodor W. Adorno a Max Horkheimer. Měl blízké k radikálnímu studentskému hnutí druhé poloviny šedesátých let. Na základě sociologických výzkumů však dospěl k názoru, že tehdejší západoněmecká společnost nepodpoří revoluční systémovou změnu, jak si představoval Rudi Dutschke a další zástupci radikálního hnutí. Habermas byl nakonec na stejné lodi jako Adorno, který nejprve podporoval demokratizační požadavky studentského hnutí, pak ale prohlásil, že systém nelze opustit, neboť východy jsou pevně uzavřené.

Habermas se vůči Adornovi a Horkheimerovi i vymezil. Podle něho

udělali chybu v tom, že si posvětili pouze na negativa osvícenství, jako je technokratický vztah k lidem a přírodě, a nevyložili jeho pozitiva. Habermas uznává, že osvícenství a moderna má své nedostatky, ty však můžeme překonat komunikativním jednáním. Osvícenský člověk byl podle něho příliš monologický a naslouchal jen sám sobě. Dělal si nárok na pravdu, kterou neváhal prosazovat násilím, jenže jeho pravda připomínala těžký monolit, který pod sebou dusil zeleň života. A postmoderní myslitelé jako Derrida se sice pustili do narušování monolitu pravdy, jenže zapoměli říct, proč to vlastně dělají. Je to kvůli odporu k útlaku a násilí, k němuž tento monolit vede? Je to kvůli myšlence svobody či spontaneity? Habermas je požádal, aby vyložili karty na stůl a pověděli, jak si svobodu představují a jak chtějí uspořádat

MOUCHA
ZTĚLESŇUJE
BOŽSKOU
PŘÍTOMNOST
UŽ TÍM, JAK JÍ
POHRDÁME

Text Jan Němec
Foto David Konečný

Mezi návštěvníky brněnského literárního salonu Café Kaprál se občas zavlní průsvitná devítiletá cácorka. Někdy hledí ze zrcadla v předsíni, jindy nahlíží dveřmi s bílou záclonkou. Dorku tu všichni znají a ona zase zná všechny věci, trvalejší než slova, která tu padnou, a koneckonců než lidé, kteří dříve nebo později padnou také — jako vyčerpané, vybučené mouchy, chtělo by se říct s ohledem na *Mariborskou hypnózu*, za niž je teď o čtyřicet let starší Dora Kaprálová nominována na všechny možné i nemožné ceny.

Nevyletět z Brna, je ze mě zkyslá srna, tvrdí titul inscenace, kterou z tvých textů před pár lety připravilo Divadlo Husa na provázku. Proč by z tebe byla zkyslá srna?

Ta věta je vytržena z jednoho mého textu v knize *Berlínský zápisník*. A řeklo by se, že i z kontextu. Byl to nápad režisérky Kamily Polívkové. Zpočátku na mě z toho šly mdloby, spadla jsem do vývrtky, křičela jsem ne, a pak mě to zničehonic úplně opustilo, všemu jsem se poddala a ten název divadelní inscenace jsem si oblíbila. Možná mi to připomnělo i nějakou dávnou píseň Ivana Mládka, ta prostinká debilita rýmu spojená s ironií je tak přímá, až je rozverností skotačivá jako nějaká srna.

Co to vlastně je zkyslá srna? Srny kysnou? Děkuji za přemýšlivou otázku. Proces kysnutí podmiňuje chlazení a následná sterilizace. Zkysne-li taková srna, není hned požitelná, ale zato konzervovaná. Zvyšší se její nutriční hodnoty a zlepší se při zpracování její chuť, v potravinovém řetězci je tedy žádanější. Je to dost smutný obraz, jsem ráda, že nejsem v jeho rámu.

Pro tebe to byl návrat na Provázek skoro po čtyřiceti letech. Tím nemyslím, že bys tam tak dlouho vůbec nebyla, ale že jsi jako dítě hrála v inscenacích Petera Scherhaufera. Jaké na to máš vzpomínky? Milovala jsi jako dítě být na scéně?

Byla jsem v divadle náhradnicí za mého staršího bratra, se kterým šla maminka na konkurz. Já tam byla jen jako doprovod. Ale vzali místo něho mě.

Tuhle scénu jsem nedávno viděl ve filmu, akorát si teď nemůžu vzpomenout ve kterém... Kolik ti tehdy bylo?

Chodila jsem do druhé třídy na základce. Hrála jsem pak v představeních pro dospělé a taky v dětském souboru, tam jsme hrávali mimo jeviště i dost dekadentně-erotické hry, třeba flašku, a pak takovou nebezpečnou hru, že tě někdo bouchnul do zad, až jsi ztratil vědomí. Po mramorových schodech Domu umění jsme sjížděli na školních aktovkách a všechno tam bylo dost dramatické a současně zábavné. Zpočátku jsem tam nechtěla hrát, v těch inscenacích pro dospělé, bylo to všechno takové temné, raději bych zůstala

v Kantiléně. Ale rodiče byli snobové, tak mě z Kantilény odhlásili a musela jsem se oddávat dětské práci v alternativním divadelním souboru, což jim zpětně nijak nevyčítám. Jezdila jsem pak s dospělými herci do Prahy a do Bratislavy na divadelní zájezdy, trávila s nimi noci na barech, kupovala si Igráčky a za vydělané peníze jsem si ve čtvrté třídě koupila bílý psací stůl.

Bílý psací stůl? To už zní jako součást autorské mytologie...

Ten stůl nestojí za řeč. Byla to dřevotříska, ale měl šuplíky a na jeho desce v malém vyřezávaném dřevěném soudku, asi pivním, trůnil na sametových polštářcích můj talisman, plyšová sovička od amerických příbuzných. Živila jsem ji obden kostkou cukru.

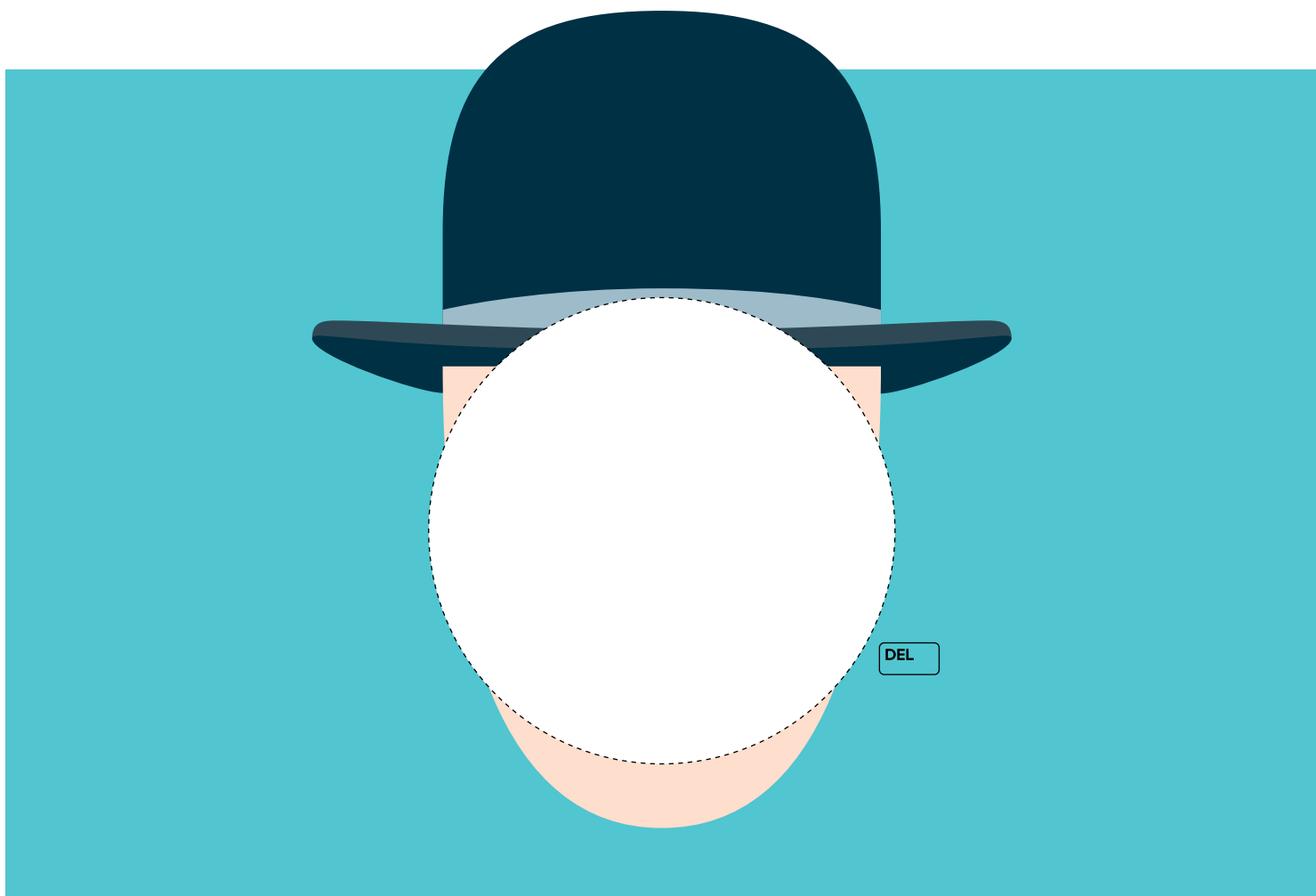
Jaké to bylo jezdit v deseti letech na zájezdy s herci z Husy? Nezkazili tě moc brzo?

Bylo to tak strašně jiné než třeba chodit do školy, že mě to fascinovalo, takový svět za zrcadlem. Přes den jsem byla vzorná žákyně, po večerech jsem nasávala klepy

MISTR, KTERÉHO BUDOOU MAZAT MARNĚ

Jan Němec

ŘÍKEJTE MI
FRANKENSTEIN

Antonín Tesař

TEMNÁ SKVRNA
POZNÁNÍ

Ladislav Nagy

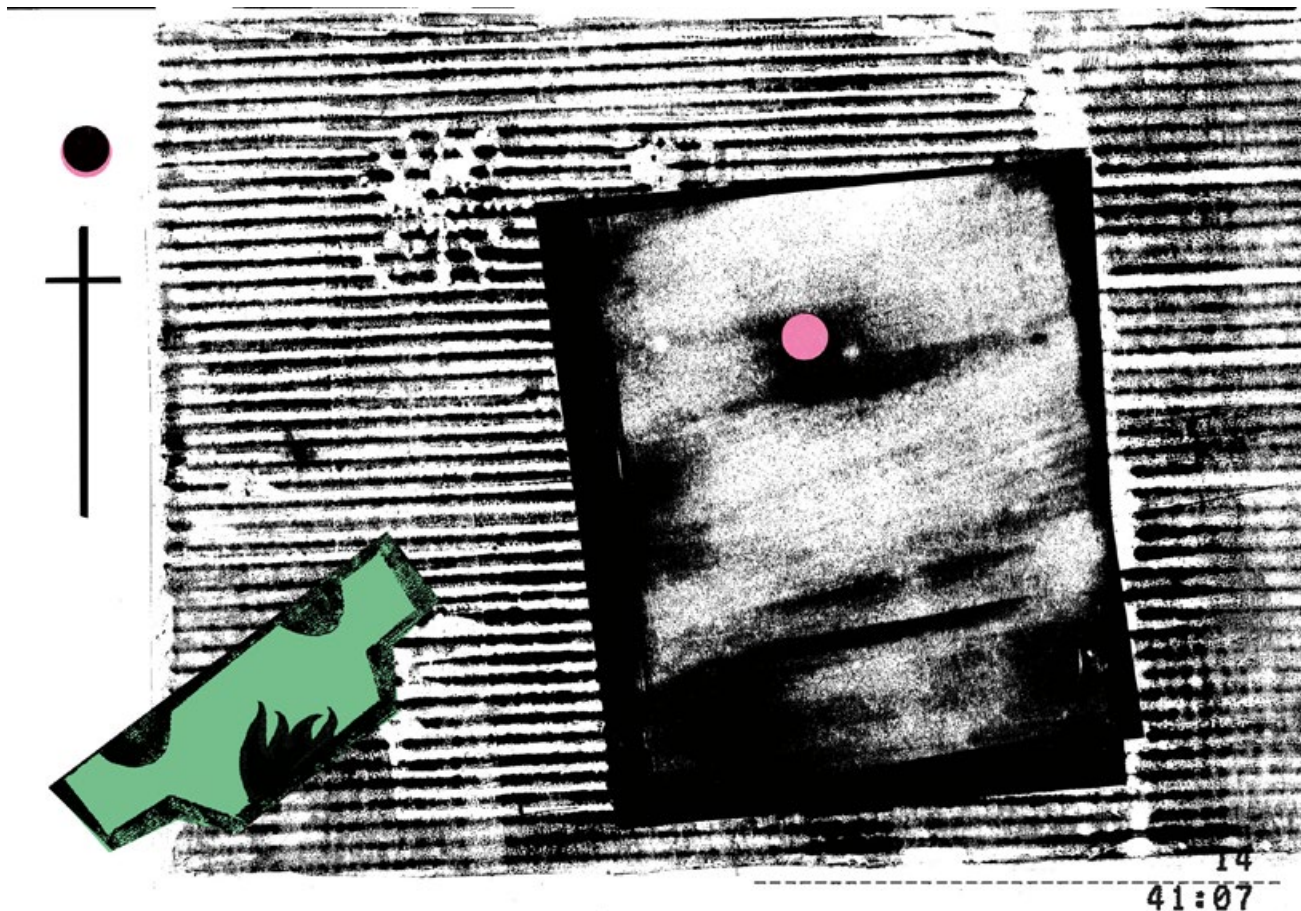
SEŠITO Z CIZÍCH
TKÁNÍ

Ondřej Pavlík

MULTIFUNKČNÍ
MONSTRUM

—

KDO JE TO FRANKENSTEIN?

Ilustrace Přemysl Černý / Studio Bunkr

Do vily na břehu Ženevského jezera přijíždí skandály opředěný lord Byron, jeho přítel a lékař John William Polidori, básník Percy Bysshe Shelley a jeho mladá manželka Mary. Píše se rok 1816 — rok bez léta a nedá se toho moc dělat. Plodná skupinka si proto krátí čas vymýšlením a psaním. Byron přijde s historkou, kterou později Polidori proslaví v povídce „Upír“ a nevědomky položí základy nové literární tradici. Mary Shelley jej předčí. Její příběh o vědecké hybris barona Viktora Frankensteina a osudech jeho stvůry fascinuje sám o sobě už přes dvě stě let. Monstrum je stále živé.

ŘÍKEJTE MI FRANKENSTEIN

Antonín Tesař

Román Mary Shelley *Frankenstein* je kanonický ani ne tak kvůli jazykové vytríbenosti a formálním hrátkám, jako spíše kvůli množství čtení, které skýtá. O tom jednak svědčí desítky adaptací, inspirací i akademických interpretací, ale především skutečnost, že se frankensteinovské monstrum ani po více než dvou stech letech nesmrsklo na zábavnou postavičku. Pořád nám říká cosi o naší současnosti. Cosi nepříjemného.

SEŠITO Z CIZÍCH TKÁNÍ

Ondřej Pavlík

Stvoření Viktora Frankensteina se díky filmovým adaptacím stalo tak ikonické, že splynulo se jménem svého tvůrce. Frankenstein se zkrátka rovná monstrum, které přitom v původním románu žádným monstrem není. K problémům stvoření, vědy i problematickému vztahu tvůrců ke svým dílům se však každá nová adaptace i doba staví jinak.

TEMNÁ SKVRNA POZNÁNÍ

Ladislav Nagy

Motivy a témata gotického románu plynou dějinami literatury jako ponorná řeka. A rozhodně se neomezují na hájemství takzvané žánrové literatury. V pojetí Mary Shelley a jejího *Frankensteina* v sobě navíc nesou hrůzu z důsledků překonání přírody. Nebo spíše pokusů o její překonání.

MULTIFUNKČNÍ MONSTRUM

Jednou z metrik významu a dosahu uměleckého díla by mohl být počet hnutí a myšlenkových směrů, které jej vezmou za své. Počítáno takto, Mary Shelley vede s Viktorem Frankensteinem a jeho stvořením výsledkové tabulky. Je tak nějak nasnadě, že se románu o mocenské dominanci, odmítání rodičovského závazku a pokusu o ovládnutí přírody věnoval feminismus, psychologie či environmentalismus. Nezodpovědný vědec a především jeho výtvar nicméně inspirovali myšlení ze vzdálenějších a pro evropského čtenáře občas trochu nečekaných koutů.

O zmatení emocí, potlačování i protlačování
viny, o původu studu a investici lásky

ŽE SE RADŠI NESTYDÍME

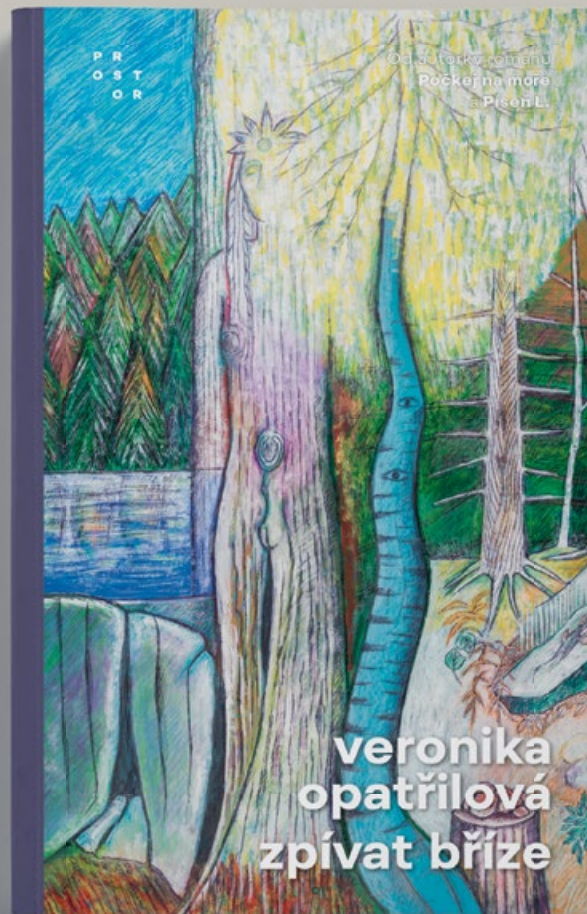
Josefína Formanová

← Caravaggio, Narcis

Léto na ostrově, které změní dva životy

Lyrický příběh o naději a léčivé síle přírody, samoty
a rozhodnutí zvládnout i to, co se zdá nezvladatelné.

Od autorky románů
Počkej na moře
a **Píseň L.**

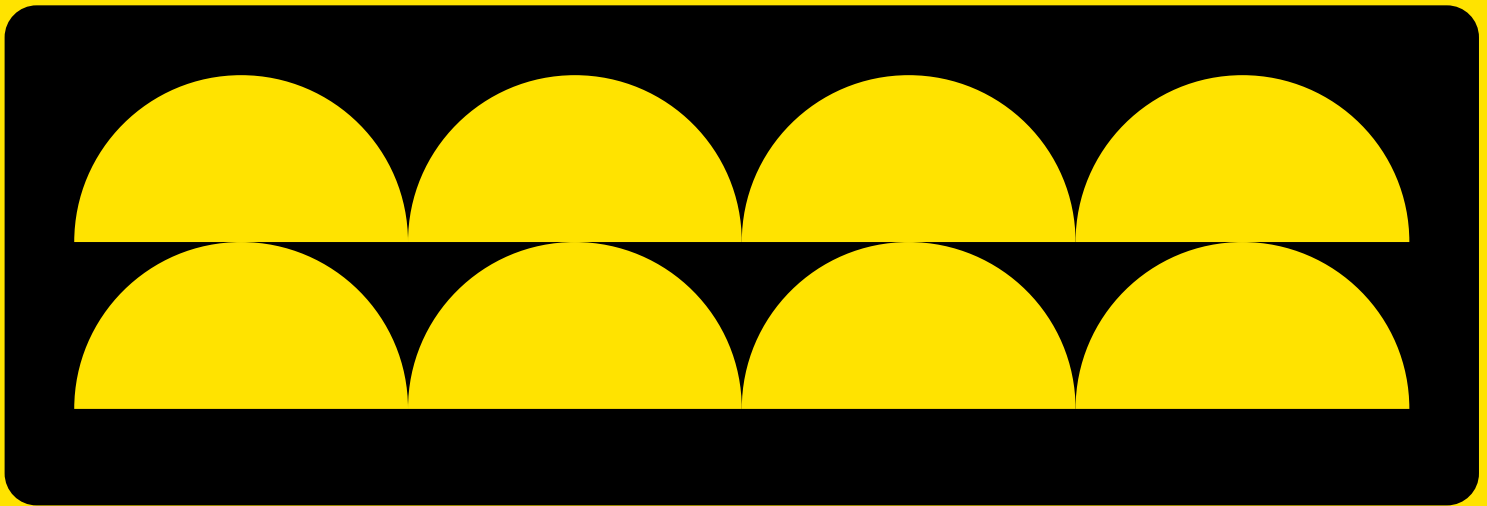
Na odlehlý ostrov na severu Švédska přijíždí student
výtvarného umění. Má zde strávit několik měsíců u významné
sochařky, jejíž tvorbu obdivuje, a pracovat na své závěrečné práci.
V atmosféře severského léta autorka zkoumá sílu citů a otázku, zda je
možné začít znovu, přestože člověk uvěřil tomu, že všechno podstatné už prožil.

P R
O S T
O R

Dáváme kvalitním knihám prostor

JAN
NEMČEK

Básník čísla

ZITA
MARŠÍKOVÁ

Nová jména

ZDENĚK
GRMOLEC

Povídka

DITA
PEPE

Ateliér

Básník čísla Jan Nemček

Jan Nemček (nar. 1986) je básník a učitel. Debutoval básnickou sbírkou *Proluka* (Perplex, 2016), byl nominován na Cenu Jiřího Ortena (2017) a Drážďanskou cenu lyriky (2018). Žije v Ostravě.

Povídka Zdeněk Grmolec

Zdeněk Grmolec se narodil roku 1947 v Kyjově, dětství prožil v Čechách. Na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně (nyní Masarykově univerzitě) vystudoval češtinu a základy společenských věd. Pracoval jako učitel na různých typech škol. V sedmdesátých letech debutoval jako básník (antologie *Hnízda stěhovavých ptáků*, Blok, 1978), ale později se už věnoval výhradně próze, zvláště povídkám a novelám. Vydal například knihy *Půlnoční verbuňk* (Československý spisovatel, 1989), *Výběrová osamělost* (Kdo je kdo, 1993), *Vymítání anděla* (Host, 2009) nebo *Pod císařským orlem* (Moba, 2022).

Nová jména Zita Maršíková

Zita Maršíková (nar. 2002) pochází z Opavy, aktuálně žije a píše ve Vídni. Vystudovala Rozhlasovou a televizní dramaturgii a scenáristiku na Janáčkově akademii múzických umění, ale působila v pohřební službě a na České ambasádě ve Vídni. Spolupracuje s Českým rozhlasem, Slezským divadlem v Opavě a Českým centrem ve Vídni. Publikovala v *Hostu*, v časopise *Vital* nebo v pohřebnickém fanzinu *Černý flór*. Otištěná povídka pochází z debutové sbírky *Nevěřte sněhu*, kterou v květnu vydává nakladatelství Paradox.

Ateliér Dita Pepe

Vlastní podobizny Dity Pepe patří k jádru její volné tvorby. Rezonují napětím mezi dokumentární a inscenovanou obrazotvorností. Fotografie je nasazena jako prostředek propůjčující reprezentativní vážnost dokonce i hraným pózám. Portrétování se autorka věnuje již déle než čtvrt století. Narůstající kolekce čítá více než stovku rozrůzněných záběrů, pořízených nejenom v České republice, ale i v dalších evropských zemích, v Japonsku, na Tchaj-wanu a v Jižní Africe. Soubor zasvěcený otázkám identity poukazuje k problematice vnímání toho, kým vlastně jsme. Portrétistka bere v potaz totožnost jedinců, kulturních tradic a nestálost nároků soudobé společnosti. Do jaké míry nás předurčuje doba, místo, kultura a vztahy, do nichž se rodíme? Cyklus *Autoportréty s rodinami* vychází z předpokladu, že pro většinu lidí zůstává klíčovou hodnotou zabezpečení potomstva. Projekt má také terapeuticky inspirovaný rozměr: umělkyně vstupuje do osvojených rolí, prožívá pocit sdílené blízkosti a na chvíli programově překračuje vlastní stín. (Josef Moucha)

PRACOVAT BEZ HONORÁŘE NENÍ DOBROVOLNICTVÍ, ALE SYSTÉMOVÝ PROBLÉM

Text Jan Němec
Foto David Konečný

LEVNÉ
KNIHY

LEVNÉ KNIHY

ZNAKUM
079 272 310

Ministerstvo kultury se poslední měsíc opět ocitlo ve středu zájmu. Řeší se především dotační výzvy týkající se literárních periodik včetně tohoto časopisu a také literárních akcí. Jako různorodí aktéři literárního provozu od autorů přes překladatele a redaktory až po knihkupce ovšem fungujeme v širším kontextu kulturní politiky, než jsou jen dotace, a nevyhnutelně také v prostředí knižního trhu. S Annou Štičkovou rozebíráme, kde jsou největší potíže těchto oblastí a jak se s nimi vypořádávají jinde v Evropě.

Nedávno se objevila zpráva, že řetězec Levné knihy míří do insolvence. Nakupovala jste tam?

Nenakupovala, ale zprávu jsem samozřejmě zachytila a dotýká se mě jednak kvůli celkové situaci na knižním trhu a jednak proto, že v Levných knihách mívají brigády moji studující a ocitli se tak v další nejistotě, která v souvislosti s ostatními socioekonomickými problémy mladých lidí vzrůstá.

Je krach Levných knih pouze problémem jedné soukromé společnosti, nebo za ním vidíte nějaké obecnější mechanismy, které se teď na knižním trhu projevují?

Já samozřejmě neznám detailní situaci Levných knih, vím jen to, co víme všichni z médií. Ale stejně tak je obecně známé, že cash flow českého knižního trhu je dlouhodobě problematické.

Je to obecně v pořádku, že se neprodejné knihy vyprodávají za zlomek ceny, nebo v tom vidíte nějaký problém?

To asi nejde paušalizovat — důvody, proč se to děje, jsou různé. Ostatně i na Kosmasu se každý rok koncem léta objeví velká vlna knih, které se prodávají jen za desítky korun. Důvodem jsou končící práva — je lepší knihu prodat za cokoli než ji mít dál na skladě. Se skladovými zásobami mají nakladatelství problém, protože zůstávají na straně příjmů, platí se z nich daně, a to i v případě, kdy už jsou to právě neprodejné knihy. Pak jsou výprodeje v podstatě jedinou možností, snad vedle darování třeba do škol nebo dětských domovů, což ale spousta nakladatelství dělat nechce.

Proč ne?

Protože to podle nich znamená, že ty instituce nenakoupí jiné jejich knihy za normální cenu. Což je otázka. Nemám na to žádná data, můžu jenom vyvozovat z toho, že akviziční prostředky knihoven třeba ve školách jsou na tom mizerně, natož v sociálních službách jako dětské domovy. Peněz na akvizice není dost a obměna fondu probíhá pomalu. Takže si nejsem jistá, jestli je ta nakladatelská úvaha správná. Spíš si myslím — opravdu jen myslím —, že knihy skončí ve spalovně, ale instituce typu dětský domov stejně nic nekoupí, protože na to jednoduše nemá.

Svaz českých knihkupců a nakladatelů zveřejnil na konci roku tradiční Zprávu o českém knižním trhu. Zaujalo mě, že zatímco obrát celého trhu mírně poklesl, dva segmenty rostou. Audioknihy a e-knihy už dohromady tvoří skoro deset procent prodeje. A strmě stoupá trh s použitými knihami. Není to přitom tak dlouho, co proběhla kauza Knihobot. Byla podle vás v něčem užitečná?

Nejsem si jistá, jak by mohla být užitečná. Ukázala, že pracovat v Česku ve skladu, což se týká desetitisíců lidí, znamená pracovat v přinejmenším problematických podmínkách. Sklad Knihobotu se nejspíš nijak zásadně neliší od stovek jiných skladů. Dál se ukázalo, že tyto typy kauz sice vzbudí pozornost, ale nepřinesou reálné změny — Knihobot dál vesele prodává knihy, na něž běží licence, udělal si jakýsi čistě marketingový projekt spisovatelských grantů a o tom, že by se nějak lépe choval ke svým zaměstnancům, zprávy nemáme.

Bylo by myslím lepší, kdybychom takové kauzy řešit vůbec nemuseli.

Spousta lidí oceňuje, že knihy se stávají součástí cirkulární ekonomiky. Je to trochu jak s těmi Levnými knihami — než aby nakladatel ke skladu přistavil kontejner a odvezl přebytky do sběru, knihy si mohou koupit i lidé, kteří by to možná jinak neudělali, například proto, že by na to neměli. Mají podle vás knižní second handy i nějakou odvrácenou stránku, nebo jsou to prostě jen online antikvariáty?

Myslím, že knihy byly vždycky součástí cirkulární ekonomiky, akorát se tomu neříkalo cirkulární ekonomika. Historicky byly knihy drahé a běžně fungovala knihkupectví, která byla zároveň knihovnami. Knihy se dědily, půjčovaly a obíhaly. I za komunismu byly čtenářské sítě neuvěřitelně silné. Situace se zásadně nemění, jenom ji nazýváme jinak. Pokud se díváme na současnost, myslím, že jsou to dvě věci — na jedné straně klasické antikvariáty, které hledají své místo v digitální době, a na druhé straně firmy jako Knihobot nebo Reknihy, které už ho našly.

A ta odvrácená strana?

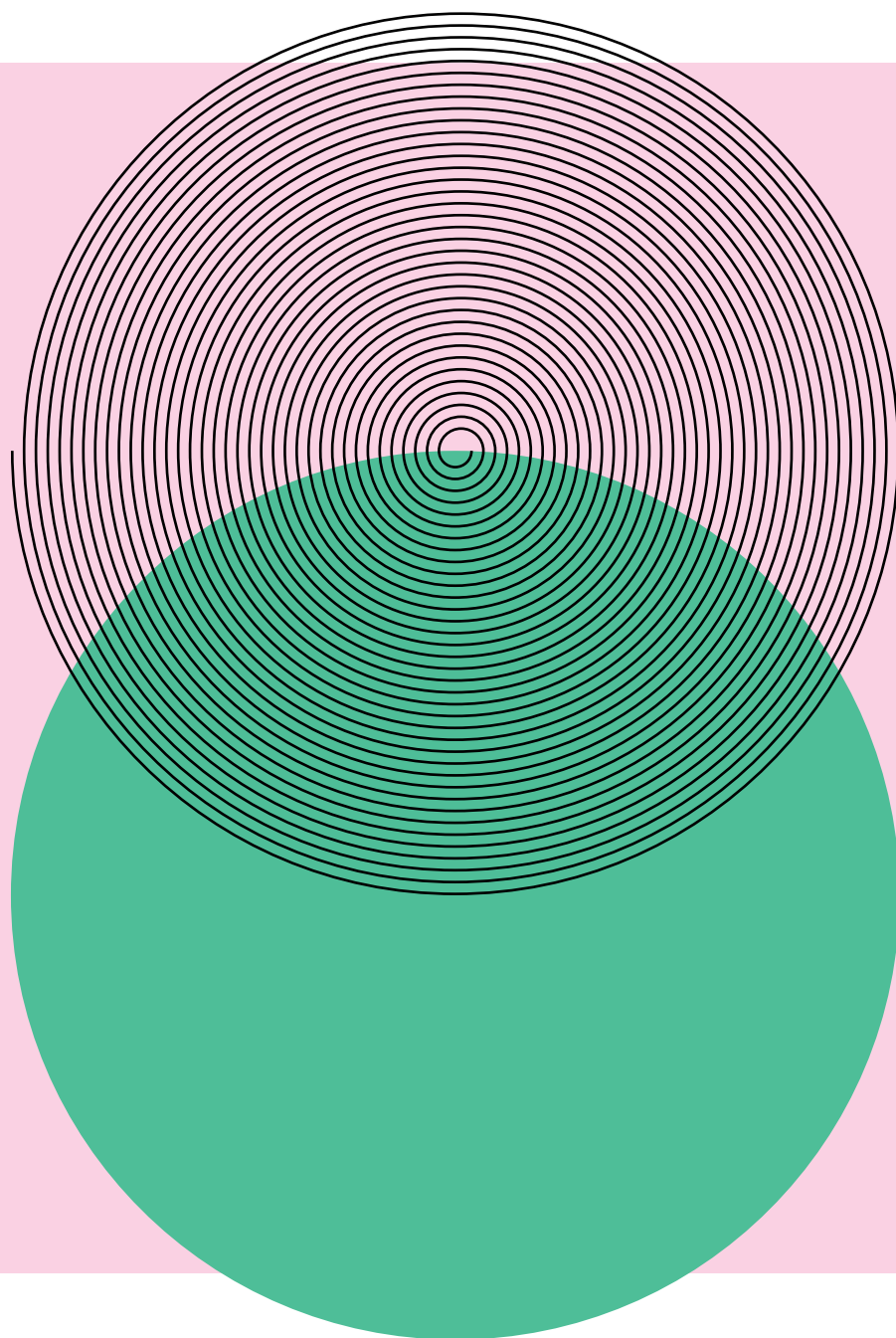
Odvrácenou stranou těch firem, a tady jde skutečně především o Knihobot, je to, že už se zdaleka nevěnují jenom takzvanému sekundárnímu trhu, tedy prodeji použitých a starých knih. Není žádnou výjimkou, že se na Knihobotu objeví titul, který vyšel před pár týdny. Jasně, někdo si ho koupil, zaplatil za něj a teď ho prostě přeprodává, mohli bychom říct. Jenomže

K románu **Osmana Linse Avalovara**

SPÁSA STYLEM

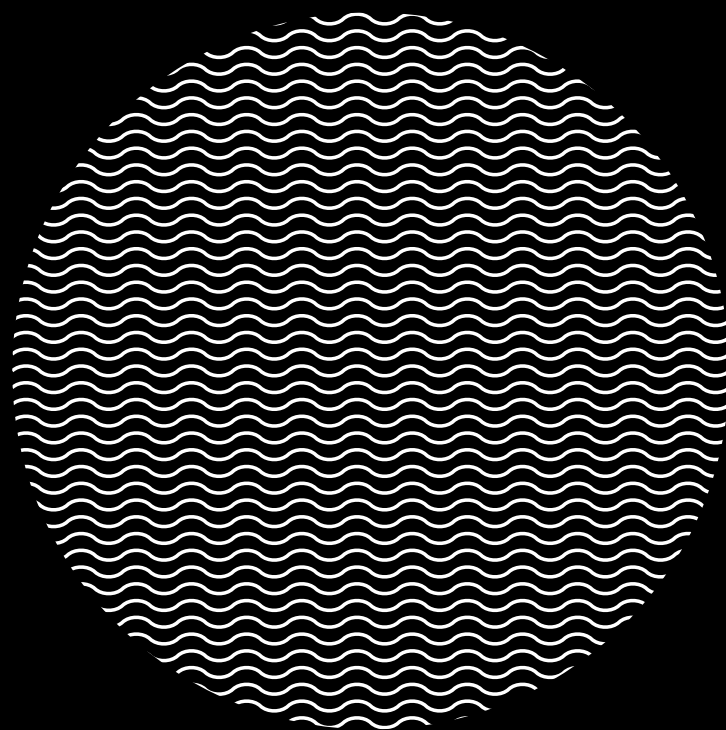
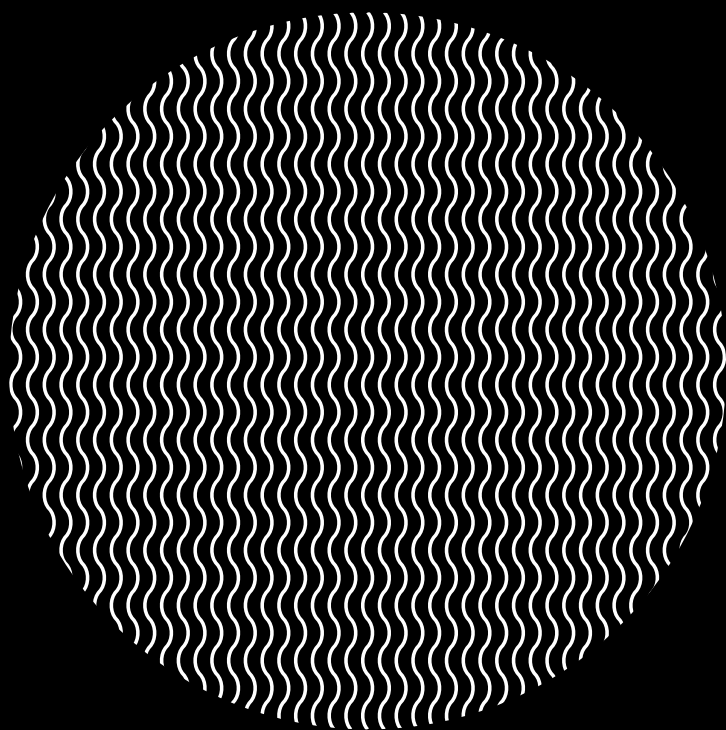
Vlasta Dufková

82

Historie

**S WITTGENSTEINEM
V GAY SAUNĚ**

Vratislav Maňák

**AUTOBIOGRAFIE
RUDÉ**

Anne Carson

**PATAGONSKÝ
ZAJÍC**

Claude Lanzmann

DO PÁRY BEZ MIMIKRY

Ondřej Nezbeda

Francouzský psychoanalytik Jacques Lacan tvrdí, že symbolický řád — struktura jazyka, zákonů, kultury a společenských pravidel, která formují lidskou subjektivitu a realitu — si zakládá na neporušitelné celistvosti. Tam, kde normativní slupka řádu pukne, se však může vyjevit něco do té doby skrývaného: podobně jako když z horkého pramene vytryskne pára a narazí na chladný kámen. Nebo na nahé mužské stehno. Co mělo zůstat zahalené a plynné, kondenzuje a tělesní. A právě touto fyzikou trhlin a kondenzace se řídí Vratislav Maňák ve své knize *S Wittgensteinem v gay sauně*.

Titulem odkazuje na rakouského filozofa a jeho výrok, že o čem nedokážeme mluvit, o tom bychom měli mlčet. Maňák však jeho tezi odmítá hned nadvakrát. Poprvé svou knihou dokazuje, že má smysl se o to pokoušet navzdory. A za druhé dokládá, že o zkušenosti se dá svědčit i jinak — tělesně, smyslově. Proto v šesti

sociálních reportážích zavádí Wittgensteina, a spolu s ním i čtenáře, do termálních vod budapeštských lázní Rudas, vídeňské gay sauny, operního hlediště v Brně, na pražské cruising-spoty, do berlínského klubu KitKat. Každé z těchto míst je trhlinou v normativním řádu, časoprostorovou kapsou, kde gay identita může existovat v plnosti, sebevědomě a bez omluv.

ÚNOS GANYMÉDA

Na úvod by bylo dobré říct, čím kniha Vratislava Maňáka *S Wittgensteinem v gay sauně* není. Rozhodně nejde o liberální plédování za toleranci nebo o přívětivého průvodce queer subkulturou. Maňák ohledává homosexuální identitu sebevědomě, v její neodvoditelnosti od většinové existence. Svůj postoj nejostřeji formuluje v reportážním eseji o bratislavském Pridu konaném osm měsíců po vraždě dvou návštěvníků queer baru Tepláreň.

Karneval, jehož podstatou je „bourat hierarchie“, který „nezná regulace, umožňuje exces a osvobozuje od rolí“, tu smutně zkrátí. Duhový průvod byl ohraničen na malém plácku náměstí, hlídala ho policie, vydal se mimo centrum Starého města a jeho ústřední poselství znělo: Jsme stejní jako vy. Transparenty o sdílených hodnotách a hledání průniků ve snaze získat přízeň veřejnosti však Maňák odmítá. Kritizuje tyto strategie jako „submisivní mimikry“. Přesvědčení, že rovnosti lze dosáhnout zestejněním, podle něj vyprazdňuje samotný základ gay identity, protože „bez sdílené sexuální zkušenosti by se v newyorském baru Stonewall Inn nikdy nesešla společnost, na jejímž základě první pochody hrdosti vůbec vznikly“. Rovnost bez přijetí odlišnosti v její komplexitě není emancipací, ale kapitulací.

Maňák v této souvislosti připomíná politického filozofa kolonialismu Frantze Fanona a novinářku a aktivistku Manuelu Kay. Dělí je sice dekády, ale spojuje je pronikavá analýza toho, jak se touha po subverzi mění v touhu po konformitě, jak nasazení

většinové masky nutně vede k rezignaci na svou identitu a kulturu. Maňák přidává vlastní postřeh: z Ganyméda-gaye, trojského prince, kterého unesl božský Zeus a učinil z něj svého milence, se na gobelínu v bratislavské Národní galerii stává dítě, které se dovolává rodičovské ochrany. Scéna, v níž autor líčí, jak stovky lidí bubnují a křičí k němému a hluchému balkonu prezidentského paláce, je v tomto světle více než trpkostí jednoho odpoledne. Je symptomem strategie menšiny, která „o své vůli spoutala karneval a přijala většinové masky, a přesto na ulici zůstala sama“.

SLAST AFEKTU

Svých pozorování se autor sice účastní, téměř neustále si však udržuje distanci. Soustředí se na popis, vystižení atmosféry, před kameru si stoupá jen ve chvíli, kdy marně hledá příležitavá pojmenování pro intimní partie mužského těla — nabízí se mu totiž jen vulgarismy nebo medicínské termíny — nebo když přiznává, jak marně si jako gay hledá vstřícný vztah k opeře.

Literární reportáž mu sama o sobě svou strukturou nabízí změnu tempa a perspektivy. Dráždivý popis interiéru a osazenstva lázní Rudas střídá literárněhistorická vsuvka o chlapeckém románu Jánose Boka. Na vyzývavé doteky pod vodní hladinou navazuje teoretická podkapitola o touze nebo homofobní povaze orbánovského režimu. Reportáž o pražských cruising spotech autor zahajuje subverzivně jako úryvek z turistického bedekru se zarážkou LOCAL TIP, po níž se ocitnete ve skrytých zákoutích pro jednorázový sex — Praha se zdá jako „odlitá ze zlata“ ve chvíli, kdy vám „na jazyk exploduje cumshot“.

Každý z těch textů dokazuje, že nejsvobodněji gay identita existuje v prostorách, kde se vůbec nediskutuje o tom, čím je nebo čím smí být. Budapeštské lázně Rudas, bývalý turecký hamam, kde si muž v sauně vezme do dlaně varlata a promne penis, aby k vyhlédnutému turistovi

Vratislav Maňák
S Wittgensteinem v gay sauně
Host, Brno 2026
183 stran

nakladatelstvibeta.cz

KEMP
MAARTJE WORTEL

Místo, kde ticho
mluví hlasitěji
než lidé.

Muži se podvolují
strachu o holý
život, ale ženy jsou
připraveny prolít krev.

AŽ SE TŘESOU NEVINNÍ
BARBARA FRANDINO

Je přesvědčen,
že svým přáním
způsobil něčí smrt.

PŘIŠLA ZA SVÍTÁNÍ
SANDRINE COLLETTE

TĚLA VE TMĚ
DAVORIN LENKO

Napsal jsem svou
chmurnou budoucnost.

**EDICE
OKRAJE**

NAKLADATELSTVÍ BETA
knihy, které nejsou černobílé

14. ročník
 literatura-zije.cz
 20.—26. duben
 české budějovice

RA
 RA

athena chlebová • Jiří Mádl
 petr borkovec • anatol svahilec
 • weronika lewandowska
 potopa baša • jonáš zbořil
 linda bartošová • paulie garand
 • božské soaré • josef
 formánek • dvě slunce • segi
 stefan • kateřina kadlecová
 emma kausc • vilagosh

festival
 literatura
 žije!

Dubnové číslo magazínu UNI je tu.

Hudební rozhovory, osobité recenze
 i pohled do světa současného umění,
 to všechno v aktuálním vydání.

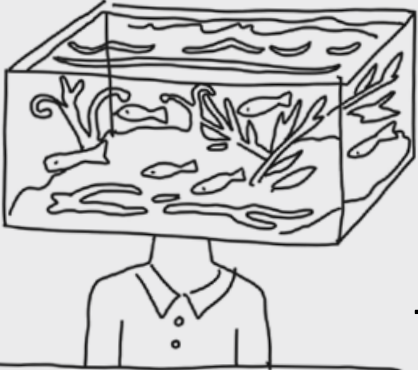
UNI najdete ve vybraných
 knihkupectvích, trafikách nebo
 online na www.magazinuni.cz.

Chcete podpořit
 kulturní publicistiku?
 Přispějte přes
darujme.cz/unijazz

03/2026

Dobré slovo je jako chleba

Romská literatura

*
Jovan Nikolić, Sally Cortés,
Caren Gussoff Sumption,
Jo Clement

*
Rozhovor překladatele
Miroslava Tomka s Tamarou Dudou
Esej 'Abdalfattáha Kílítúa
v překladu Adély Provazníkové

svetovka.cz

Plav

Měsíčník pro
světovou literaturu

RKK

Rezidence
Café Kaprál

Večer Časopisu Host

Jan Nemček

16. dubna 2026 | 19:00 | moderuje Václav Maxmilián

tvar

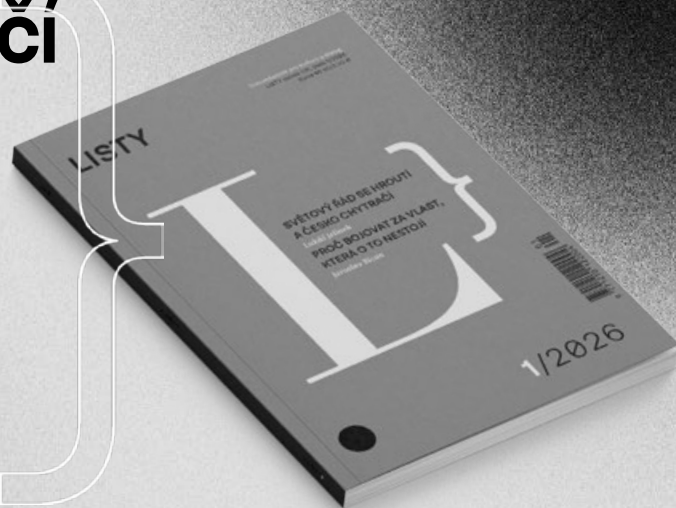
obtýdeník živé literatury

Otevřený tradici,
věrný jinakosti.
Od roku 1990.

Objevte Listy. Texty, které vám algoritmy nedoručí

Od poezie k politice, od analýze
k divadlu, od domova do světa.
Objevte Listy, platformu
pro dialog kultury, společnosti
a politiky.

listy.cz

LISTY Dvuměsíčník
pro kulturu a dialog

Meme

SKUTEČNĚ ZABÍJÍME LIDI

Jakub Jetmar

Žoviální chlapík s rukou v kapse prezentuje nový počítačový program. Mapa se spoustou interaktivních objektů působí na první pohled jako strategická hra, záhy ji však střídá video parkoviště natáčené dronem. Budovy i automobily se zabarvují, očividně se na ně dá kliknout. Levé, pravé a levé tlačítko, a jedno z vozidel se už řadí mezi vybrané cíle, popisuje pyšně šéf oddělení umělé inteligence na americkém Ministerstvu války. Cíl se obratem objevuje na nástěnce s úkoly, která se neliší od projektáckých aplikací jako Trello či Asana. Akorát tady se neřídí marketingová kampaň na novou vůni deodorantu, ale vojenský útok. Umělá inteligence záhy vybírá, jak náš cíl nejlépe zasáhnout, člověk jen návrh potvrzuje kliknutím, na videu z dronu sledujeme výbuch. Dosud jsme přenášeli informace mezi osmi programy, teď všechno od identifikace po uzavření *kill chainu* obstará náš Maven, chlubí se Američan v patrně nejotevřenější ukázce toho, jak dnes funguje ničení infrastruktury a zabíjení lidí.

V Íránu zasáhly Spojené státy za první čtyři dny své nelegální války přes dva tisíce cílů. Dosud nevídané tempo jim dovoluje AI, která zpracovává zpravodajská data z dronů, satelitů i tajných služeb. Neskonalé rychleji než lidé přitom nabízí, kde všude může armáda způsobit zkázu. Prominentní roli má právě Maven, který pro Pentagon původně rozvíjel Google, aby jej po protestech zaměstnanců vyhledávače vystřídal v roce 2019 Palantir. Na Západě bychom patrně nenašli podnik s děsivější pověstí. Založil jej Peter Thiel, přesvědčený technofeudalista, politický patron viceprezidenta Vance a intelektuál, který bojuje proti nástupu Antikrista. Podnik řídí neméně znepokojivý Alex Karp, který se při svých manických vystoupeních rád pochlubí, že jejich technologie skutečně zabíjejí lidi.

Nikdo o tom nepochybuje. Minimálně si tímto příslibem Palantir získal důvěru spousty vlád. Má silné zastoupení v Izraeli, kde si mohl při válečných zločinech proti Palestincům vyzkoušet řadu věcí v ostrém provozu, armádní či policejní kontrakty ale podepsal také s Velkou Británií, Francií či Německem. Někteří měli od začátku za to, že to není od Evropanů dvakrát důvtipné. Přítakal jim v tom report švýcarské armády, podle něhož hrozí úniky dat americkým tajným službám i ztráta suverenity, protože Američané by mohli systémy jednoduše vypnout. I kvůli tomu Švýcarsko spolupráci s Palantirem opakovaně odmítlo, byť o ni korporace urputně usilovala, jak ukázala nedávná investigativa tamních médií. Rezovala i mezi britskou a německou veřejností, která prožívá stejně jako většina Evropy šok z amerického nepřátelství vůči spojencům. Pro politický a bezpečnostní establishment však nemusí být ani nová situace problém: i na svých počítačích si chtějí dopřát *technologickou dominanci*, která se zdá tak snadno dostupná. Stačí vazalské přitakání technofašismu.

Autor je novinář.

HOST → 5

Osobnost

TIMOTHY SNYDER

Téma

LITERATURA A FOTBAL

Esej

SLAVOJ ŽIŽEK

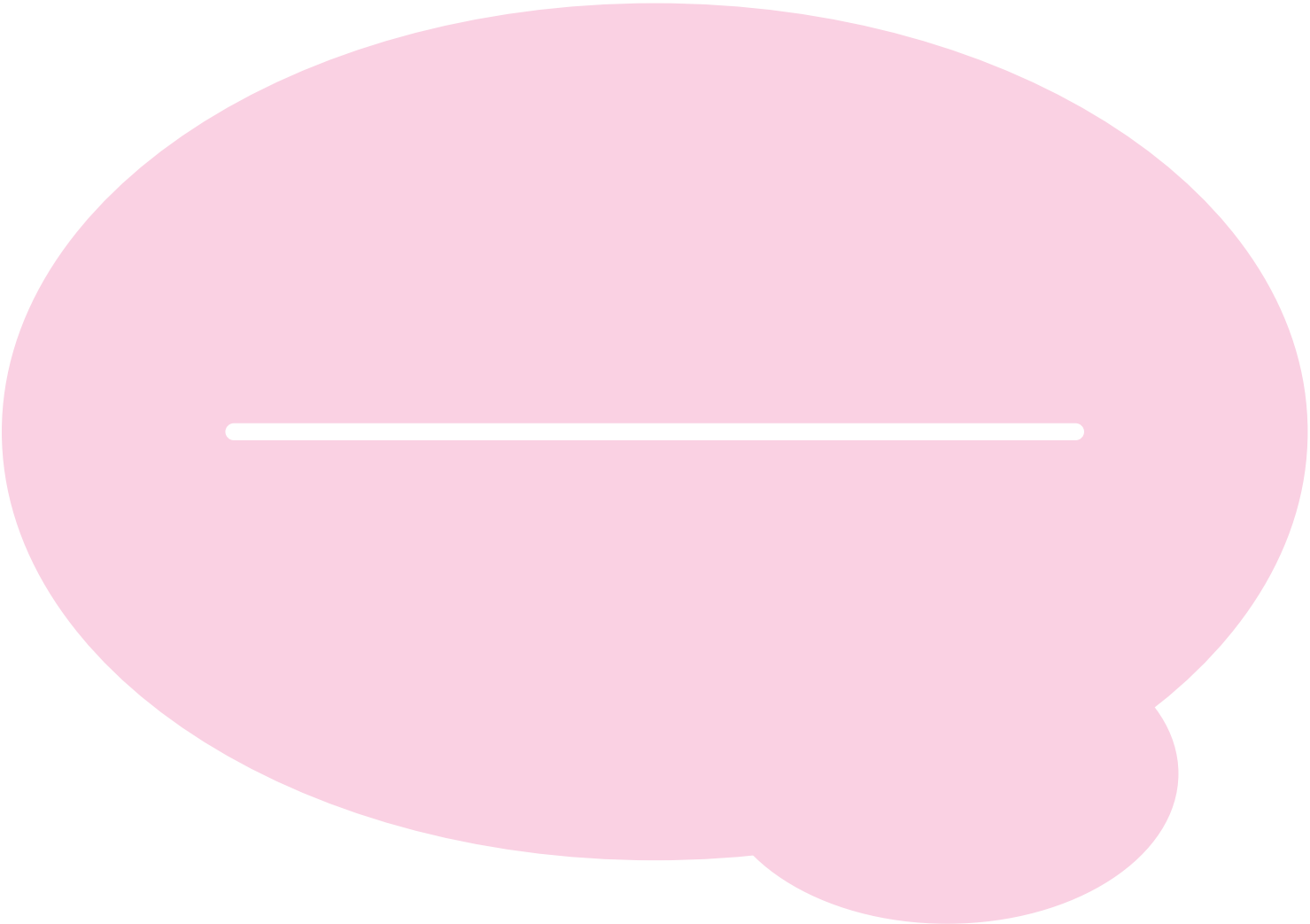
Historie

MIRCEA ELIADE

Básník čísla

PETR BORKOVEC

**Čím více je v knize pomlček,
tím méně je v ní myšlenek.**

Arthur Schopenhauer

Festival

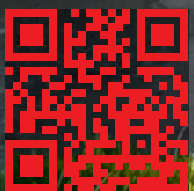
Divadelní svět Brno

12.-24.5. 2026

17. ROČNÍK MEZINÁRODNÍ DIVADELNÍ
PŘEHLEDKY DIVADELNISVET.CZ

GOD
SAVE THE
QUEEN!

Theatre World Brno

INSTAGRAM.COM/DIVADELNI_SVET_BRNO
FACEBOOK.COM/DIVADELNISVET

ZA FINANČNÍ
PODPORY:

B | R | N | O | jihomoravský kraj

GENERALNÍ
PARTNER NDB:

HLAVNÍ
MEDIALNÍ PARTNER:

9 77 121 199309

